

**МУЗИЧНИЙ ФЕСТИВАЛЬ У СУЧАСНОМУ СОЦІОКУЛЬТУРНОМУ КОНТЕКСТІ:
АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ РЕЖИСУРИ**

Проаналізовано основні аспекти функціонування музичного фестивалю в сучасному соціокультурному контексті. Велику увагу приділено основним етапам становлення музичного фестивалю як актуального культурного явища; розглянуто специфіку роботи режисера-постановника; окреслено традиційні та інноваційні методи, які застосовуються в роботі над створенням музичного фестивалю; розглянуто основні проблеми режисури музикальних фестивалів на сучасному етапі.

Ключові слова: *видовище, музичний фестиваль, режисура масових видовищ.*

Фестиваль як комплексне, синтетичне і багатофункціональне явище посідає сьогодні провідне місце у соціокультурному просторі. Актуальні дослідження мистецтвознавців, культурологів, соціологів свідчать, що в сучасному світі фестивальний рух набуває дедалі ширшої популярності, кількість різноманітних за напрямками фестивалів непинно зростає. Це пов'язано із загальносвітовою тенденцією до візуалізації й видовищності культури в усіх її проявах. Як стверджує у своїх дослідженнях російський мистецтвознавець і соціолог культури М. Хренов, ця тенденція зародилася на зламі XIX-XX ст. та на початку XXI ст. набуває всеохоплюючих масштабів. В системі мистецтва видовище посідає специфічне місце не тільки як художній феномен, а й як масовий засіб впливу на людську спільноту [7, 58]. Відтак, актуалізуються дослідження, присвячені ролі музичного фестивалю в сучасному суспільстві. Отже, мета нашого дослідження – проаналізувати основні аспекти функціонування музичного фестивалю в сучасному соціокультурному контексті. Для досягнення цієї мети нами окреслено такі дослідницькі завдання: проаналізувати основні етапи становлення музичного фестивалю як актуального культурного явища; розглянути основні проблеми режисури музикальних фестивалів на сучасному етапі.

У вітчизняній аналітичній літературі немає чіткої системної класифікації фестивалів. Попри це, побіжний аналіз дає змогу констатувати, що між собою фестивалі різняться як за формою проведення, цільовою аудиторією, так і за внутрішнім змістом, концепціями, тематикою. Але всіх їх об'єднують такі спільні чинники, як: 1) видовищна форма проведення, 2) яскрава театралізація, 3) атракційність дійства, 4) педалізація емоційного впливу на глядачів.

Фестивальний рух сьогодні в усьому світі переживає фазу піднесення, утворюючи міжнародну комерційну систему, стає провідною формою проведення дозвілля й відпочинку. Зростає роль режисури фестивального дійства, що зазнає як функціональних змін, так і поповнюється новим арсеналом технологій, засобів і прийомів, продиктованих запитами сьогодення.

Формування святкової, піднесеної атмосфери є одним із головних завдань режисера і всієї режисерської групи, яка бере безпосередню участь у створенні фестивалю. Генетично святкова атмосфера є родовою ознакою фестивалю, адже саме слово фестиваль походить від латинського слова *festivus*, що означає "святковий, веселий" (звідки й походить англ., франц. *festival*) [6, 623]. Такі концепти, як "свято" і "фестиваль" пов'язані зі священним ("святим", "неробочим") часом, який протистоїть профанному і трудовому часу буднів [1, 36]. Сьогодні, коли фестивалі є складовою потужної туристично-розважальної індустрії, рекреаційна й видовищна функції фестивального дійства виходять на перший план. Яскравим прикладом можуть слугувати такі фестивалі, як фестиваль феєрверків, або фестиваль Пустелі із парадом і гонками верблюдів (Індія), або широковідомий іспанський фестиваль "Томатина" (м. Буньоль), де кожний бажачий з 11-ої ранку до 11-ої вечора може покидатися в будь-кого і в будь-що помідорами. Проте варто звернути увагу, що попри основне атракційне дійство, подібне широко розрекламоване свято триває декілька днів, інколи цілий тиждень, в його програму обов'язково входять театралізовані шоу, виступи і конкурси музичних та танцювальних колективів, виставки-продажі та інші культурно-розважальні заходи. Наприклад, найбільше річне свято Фінляндії – широко відомий Морський фестиваль "Дні моря" в місті Котка (проводиться з 1962 р.), де відбуваються міжнародні гонки на яхтах і змагання моторних човнів. Останні двадцять років у рамках фестивалю проходить як окремий захід "Міжнародний фестиваль морської пісні", на якому музиканти й співаки з усього світу виконують пісні на морську тематику. Останнім часом цей музичний захід став головною подією всього Морського фестивалю, програма якого відзначається різноманітністю стилів – від фольклорних творів і поп-музики до найскладніших джазових композицій. У рамках

музичного фестивалю також відбувається традиційний концерт пам'яті Юха Вайна – відомого фінського композитора родом з Котки [2].

Серед різноманіття фестивалів власне музичні фестивалі складають окрему групу і мають найдовшу історію проведення. Попри неunikну комерціалізацію, і сьогодні в переважній більшості музичні фестивалі стабільно зберігають своє традиційне призначення-створення естетичного задоволення від запропонованого музичного дійства. Цим вони відрізняються від більшості сучасних фестивалів, безпосередньо залежних від комерційних факторів, де мистецтво потрактовується виключно як товар і предмет споживання. Музичні фестивалі визначаються як святкування, що складаються з циклу концертів і вистав, об'єднаних загальною назвою, єдиною програмою та проходять у особливо урочистій обстановці [3]. Музичні фестивалі різноманітні за тривалістю (від декількох днів до півроку) і за змістом: фестивалі монографічні (присвячені музиці одного композитора), тематичні (представляють окремі жанри, певну епоху або стилістичний напрямок), виконавського мистецтва та ін.

Сьогодні музичні фестивалі організуються як державними та місцевими органами влади, філармоніями, музичними товариствами, так і комерційними фірмами, громадськими організаціями та приватними особами. Спонсорство часто суттєво впливає на загальну політику фестивалю: це може стосуватися ідеології фестивалю, вибору місця й форми проведення, надання пріоритету зіркового складу, або навпаки, невідомим молодим виконавцям тощо.

У проведенні фестивалів організатори дотримуються регулярності: щорічно, раз на два роки (бієнале) або раз на 3-4 роки. Існують музичні фестивалі, що проводяться у зв'язку з особливо урочистими подіями, ювілейними датами (наприклад, "Вудсток-79", "Вудсток-89", "Вудсток-94", "Вудсток-99"). Влаштовуються музичні фестивалі зазвичай у містах (або спеціальних місцях), що славляться музичними традиціями або пов'язані з життям чи діяльністю відомих музикантів. Також фестиваль кожного разу може відбуватись у містах різних країн, як фестивалі Міжнародного товариства сучасної музики. Стабільна періодичність проведення дає змогу попереднього планування характеру глядацької аудиторії фестивалю й дає можливість у подальшій режисерській роботі враховувати кількість відвідувачів, а також передбачити очікування аудиторії та відповідно зорієнтуватись на її смаки й пріоритети.

Нині в Європі набирають поширення фестивалі, в яких до глядацької аудиторії залучаються такі соціальні прошарки суспільства, які раніше ніколи не входили до культурно охоплених верств населення. Переважно це емігранти зі Сходу та Африки, жителі передмість і "проблемних" районів мегаполісів. Так не тільки збільшується глядацька аудиторія, а й руйнується стіна між "культурною" елітою і масовим глядачем, що теж безпосередньо і опосередковано впливає на режисуру фестивалю.

Офіційно вважається, що перший музичний фестиваль відбувся у 1709 році в Лондоні. Він був присвячений церковній музиці та складався з низки концертних номерів різних виконавців. [3]. Структурно така форма проведення музичного фестивалю з незначними інноваціями залишається базовою протягом уже понад триста років. Згодом як своєрідний різновид культурних заходів, що популяризують музичну культуру, фестивалі поширюються в Німеччині, а починаючи із XIX ст., в інших європейських країнах. До кінця XIX ст. проводилися фестивалі переважно церковної та класичної музики, хорової та інструментальної. На початку XX ст. у практику музичних фестивалів включається проведення оперних фестивалів, які складаються з поодиноких оперних вистав різноманітних колективів або антрепризи, у складі якої, як правило, присутні виконавці з окремих оперних колективів різних країн.

У 20-30-х роках XX ст. починається новий етап розвитку фестивального руху в зв'язку з приєднанням до нього фестивалів популярної музики. Значний вплив на форми проведення сучасних фестивалів справив Вудсток ("Woodstock Music & Art Fair", 1969 р.), рок-фестиваль, який, на думку переважної більшості істориків мистецтва й культурологів, без перебільшення спричинив переворот у сучасній масовій культурі. Під час його проведення були застосовані нові прийоми і засоби організації фестивального дійства. Саме Вудсток зробив глядачів повноправними учасниками фестивалю, посиливши комунікаційну його складову, змінивши не тільки стилістичні напрями у проведенні фестивального дійства, а й сформувавши філософію сучасного музичного фестивалю. Великою мірою сьогоднішня популярність музичних фестивалів серед молоді, безумовно, бере свій початок від Вудстокського фестивалю.

У СРСР нечисленні музичні фестивалі під "керівництвом" державних і партійних органів почали проводити у 30-х роках минулого століття спочатку тільки в Ленінграді. Значною подією став VI Всесвітній фестиваль молоді та студентства в Москві (1957р.), який нерегулярно проводили з 1949 року країни соціалістичної співдружності. З кінця 50-х років фестивалі поступово набувають популярності у різних республіках СРСР. Були організовані фестивалі радянської музики в Латвії, Литві та Естонії, в Закавказьких республіках ("Закавказька весна"), а з 1962 р. регулярно проводився Всесоюзний фестиваль сучасної музики в м. Горькому, з 1964 р. – музичний фестиваль "Московські зірки" і "Російсь-

ка зима" у Москві, "Білі ночі" – в Ленінграді, фестиваль української естрадної пісні "Пісенний вернісаж" – у Києві (1986) [3].

Широкими масштабами та неймовірною кількістю учасників відзначались і "коректно" спрямовувалися фестивалі самодіяльної і народної творчості, які починалися від оглядів колгоспних хорів-ланок і заводських бригад до фестивалів районного, обласного, республіканського і, нарешті, всесоюзного рівнів. Як правило, ці фестивалі приурочували до партійних з'їздів і круглих дат створення СРСР. Новий етап у проведенні в Україні музичних фестивалів започаткував фестиваль "Червона рута" (1989), який провадився під егідою ЦК комсомолу України. "Київ Музик Фест", що започаткувався в 1990 р., вперше репрезентував українську музику як самостійне явище, вільне від панівних у ті часи ідеологічних настанов, а також відкрив шлях композиторам української діаспори. Його концепцією (під девізом "Музика і Світ – Світ і Музика") стала презентація української музики у світовому контексті. В рамках фестивалю були започатковані творчі зустрічі, майстер-класи, круглі столи, лекції та семінари, що сьогодні стали обов'язковими складовими фестивального життя. Разом із Києвом, як найбільшим культурним центром країни, у фестивальному русі значну роль почали відігравати Львів (з 1995 р. фестиваль сучасної музики "Контрасти"), Одеса (фестиваль "Два дні і дві ночі нової музики"), Харків ("Харківські асамблеї"), Каховка (з 1992 р. "Таврійські ігри"), Полтава (з 2003 р. "Мазепа-фест") та інші. Загалом в Україні за останнє двадцятиріччя фестивальний рух, пройшовши декілька етапів розвитку, стає дедалі популярнішим видом видовищно-рекреаційної культури. Можна навіть говорити, що сформувалася своєрідна фестивальна індустрія, розрахована на людей різних культурних уподобань, вікових, професійних і соціальних страт, політичних поглядів, етнічних преференцій тощо. Як одну з провідних можемо виділити рекреаційну функцію фестивалів, що полягає у створенні умов для проведення дозвілля, середовища святкового настрою – в цьому значення фестивалів частково збігається зі значенням будь-яких свят. Останнє десятиріччя ознаменувалося зростанням на українському просторі літніх open-air фестивалів, які передбачають кількадедне проживання учасників на території, тим самим забезпечуючи максимальне включення їх у фестивальний простір ("Шешори", "Підкамінь", "Форт-місія", "Арт-Поле"). Серед сучасних режисерів українських масових видовищ і фестивалів загальновідомі імена Василя Вовкуна, Сергія Архипчука, Дмитра Мухарського та ін.

Відповідно до викликів часу певних змін зазнає і режисура масових видовищ, фестивалів, шоу-програм. Сьогодні актуальною і затребуваною залишається "соціальна вихованість" режисера, сформульована ще В. І. Немировичем-Данченком: "Творець вистави має бути сам по собі, якщо можна так висловитися, соціально вихованою людиною, незалежно від того матеріалу, з яким йому доводиться мати справу. Коли він починає роботу, він і як художник, і як громадянин, і просто як член людського суспільства, мусить мати чулість у питаннях етики, ідейності, політичних устремлінь, громадянськості, що і складає суть соціальності" [5, 25].

На відміну від професійної орієнтації у попередні часи, сьогодні режисер фестивалю водночас поєднує функції власне режисера з функціями менеджера, організатора масового дійства та драматурга. В продюсерсько-менеджерській групі фестивалю найчастіше він посідає місце артдиректор, його основними завданнями є: розробка загальної концепції фестивалю з визначенням ідеї й теми (формату) заходу; підбір та запрошення певних виконавців на фестиваль, робота з артистичними агенціями; визначення загальної композиції фестивалю; вибір локацій і сценічних майданчиків для проведення фестивалю; створення програми фестивалю; написання сценарно-режисерського плану; розробка постановочного плану; розробка партитури: світлової, музичної, шумової; написання монтажного листа й репетиційного плану; підбір і створення художньої постановочної групи (звукотехнічна, світлотехнічна, рекламна, по роботі з меценатами і спонсорами, ведучі концертів тощо); створення та підтримка WEB сторінки фестивалю; проведення рекламної політики фестивалю (афіша, запрошення); робота зі ЗМІ (ТБ, радіо, інтернет, прес-конференції); робота з глядачем (презентації фестивалю, робота в соціальних мережах); визначення економічних можливостей постановки.

Мета проведення фестивалю безпосередньо впливає на формування розгорнутої концепції заходу та визначення соціально значущого вектора дійства. Це може бути: 1) ознайомлення глядацької аудиторії з історією або із сучасним напрямком музичного мистецтва; 2) популяризація певного музичного напрямку або конкретного колективу, продукту, бренду; 3) пошуки нових форм і стилів тощо. Кожен фестиваль має свій формат, тему, стиль і темпоральність, що неодмінно відбивається на режисурі й підштовхує до пошуків нових постановочних прийомів. Концептуально порівнюючи роботу режисера на фестивалі й на Святі міста, Дмитро Мухарський слушно зауважує: "Фестивалі відрізняються від Свята міста своєю конкретною темою. Свято міста ніколи не обмежене цим: фантазія режисера поринає і в історію, і в сучасність, він може вибудувати будь-яку концепцію, знайти її стрижень у кожному конкретному місті. Фестиваль же чітко орієнтовано на власну тему, і тому режисер мусить заздалегідь продумати композицію, яка розробляється саме під цю тему або подію" [4, 130].

Структурно драматургія будь-якого фестивалю включає такі традиційні складові, як пролог, експозиція, кульмінація та епілог. Сьогодні пролог фестивалю може складатися з параду всіх учасників або урочистої ходи окремого колективу. Так, Міжнародний фестиваль джазової музики "Live in blue bay" в Коктебелі (2012) відкривався завзятою музичною ходою через усе місто ростовського колективу "Dixie Brother's Band". Експозиція й пролог фестивалю може бути представлений такими акціями, як вогняні або лазерні шоу. Наприклад, відкриття в 2013 р. у Києві щорічного фестивалю "Французька весна" було представлено у вигляді вогняного дійства відомої французької компанії "La Machine" на території Національного ботанічного саду ім. М. Гришка в Києві. Алея свічок, вогняні інсталяції, піротехнічне шоу були покликани не тільки вразити увагу глядачів, а й викликати зацікавлення всією багатоденною програмою фестивалю, надзавданням якої є підняти в Україні загальний інтерес до французької культури.

Фестиваль може також починатися презентацією у вигляді мініконцертів, флеш-мобів (коротких виступів), які відбуваються як виконання учасниками фестивалю двох-трьох номерів або у формі музичної імпровізації у людних місцях міста. Подібні дії сприяють створенню піднесеної святкової атмосфери безпосередньо напередодні фестивалю. В Україні традиція була започаткована на фестивалі "Дніпрогастроль", коли французькі і українські музиканти мандрували на пароплаві Дніпром із Києва до Одеси. В усіх містах, де зупинявся пароплав, у людних місцях давалися флеш-концерти. В Одесі перед гала-концертом були проведені невеличкі концерти у формі флеш-мобів на Потьомкінських сходах, на Приморському бульварі, у півній "Гамбрінус", у літньому саду, на вулиці Дерибасівській тощо. Виконувалися музичні твори, які легко сприймаються публікою і можуть перебиватися гучними запрошеннями на концерти фестивалю, без проблем і втрат у сприйнятті.

Гра музикантів може відбуватися також перед початком концерту в фойє, в гардеробі, на сходах, в коридорі. Все це створює певну піднесу музичну і святкову атмосферу. Як приклад можна навести концерт французької джазової асоціації ARFI у Жовтневому Палаці, (1991), де глядачів під музику спеціально пригощав унікальними стравами ресторатор і кулінар Мішель Ансель з міста Ліона. Музична вистава мала назву "Музика і кулінарія". Під час концерту музиканти грали не тільки на великій сцені, а й робили вихід у зал для створення під музику танцювальної ходи разом із глядачами.

Отже, можемо констатувати, що специфікою українських музичних фестивалів є поєднання "старих" методів залучення глядача (афіша, ТБ, радіо) з сучасними (флеш-моб, соцмережі, інтерактивні дії). Проте поступово на перший план виходить робота на FM-радіо, в соціальних мережах і в інтернеті. Через всесвітню мережу залучаються глядачі з інших регіонів, міст, країн. Частково успіх фестивалю залежить також від правильно організованої роботи в соцмережах і від залучення до фестивалю споріднених артагенств, які, в свою чергу, напружували адресні системи роботи з глядачем та реалізації квитків на фестивальні заходи.

Останнім часом роль презентації фестивалю значно зростає і включає такі складові: 1) проведення зустрічей зі ЗМІ (інформування про фестиваль, склад учасників, місце проведення, строки, хід підготовки, оновлення або зміна виконавців, передача ЗМІ нових альбомів музикантів); 2) проведення прес-конференцій за участі ключових учасників фестивалю; 3) концерт-презентація фестивалю в присутності ЗМІ і глядача, де один із виконавців або група представляють свою коротку програму, яка буде складовою майбутнього фестивалю; 4) періодичний показ концертних номерів учасників фестивалю в програмах ТБ та по радіо; 5) розміщення на ТБ і радіо рекламних звукових- та відеороликів; 6) інформування через соціальні мережі адреси сайтів виконавців та колективів фестивалю та можливість переглянути їх доступну музичну продукцію в інтернеті; 7) проведення різноманітних конкурсів та вікторин для глядача на ТБ, радіо й у соцмережах; 8) інформування широкого загалу про рейтинги кожного учасника або групи фестивалю в соціальних мережах.

Новачі у проведенні фестивальних дійств торкнулися також вибору локацій. Так, виступи учасників музичних фестивалів сьогодні влаштовуються в метро і в покинутих промислових цехах, на шоу-боат (плавзасоби) на воді і на морі, а також на майданчиках на відкритому повітрі безпосередньо в парку або лісі.

Під час фестивальних концертів завданням режисера є таке оформлення сцени, яке дозволяло б створити візуальну картину для максимально повного сприйняття виконуваної музики. Для цього застосовуються такі прийоми:

- демонстрація на екрані кіно та відеоматеріалів, фотографій (ця візуалізація спеціально підбирається та відповідно оформлюється режисером, монтажером і художником). Як приклад може бути наведений концерт в Одесі на Потьомкінських сходах оригінальної джазової музичної експлікації французького джазового оркестру "Мармітінферналь" під демонстрацію всесвітньовідомого фільму С. Ейзенштейна "Броненосец Потёмкин", концерт в парку м. Дніпропетровська, концерт ВАО (Відень Арт Оркестра – один з найкращих оркестрів світу) в палаці Україна, присвячений Дюку Елінгтону, з візуальними ефектами на екрані.

- Використання режисерами фестивалів спеціального сценічного світла. Так, зазвичай джазові концерти проходять без кольорового освітлення, натомість увага концентрується на виконавцях і музиці, освітлюються лише музиканти та їх інструменти. Але коли режисер вибирає місцем проведення фестивального дійства локацію просто неба, або таку локацію (концертний майданчик), як цех фабрики, древній амфітеатр, альтанку в парку, тоді максимально використовується світло і колір, лазерні спецефекти, піротехнічні засоби, комп'ютерна графіка. Робиться це з метою підкреслити місце концерту, його принади, красвиди, природній ландшафт. Як правило, такі фестивальні концерти проходять ввечері, що підсилює емоційний вплив спецефектів на глядача. Прикладом може бути концерт в Одесі у рамках фестивалю "Дніпрогастроль" гуртів "Древо", "Барон Самаді", "Се місьє", що відбувся у центральному парку. Open-air, жива природа замість кам'яних стін концертного залу створювали неформальну, інтимну атмосферу співпричетності глядачів до музичного виконання артистами художніх творів.

Новацією для українських фестивалів є поєднання музичного жанру зі спорідненими жанрами мистецтва (театром, пантомімою, хореографією, живописом, графікою). Так, на концерті "Китайські дрібнички", що проводився в рамках українсько-французького музичного джазового фестивалю (1996 р.) на сцені театру ім. І. Франка, до тріо музикантів було залучено хореографа, яка показала імпровізації під музику, що виконувалася на контрабасі, саксофоні та ударних. Новаційною формою є об'єднані концерти відомих солістів з грою місцевих оркестрів і музикантів, спеціально зібраних під конкретний проєкт.

На сьогоднішній день до обов'язків режисера-постановника також долучається робота з глядацькою аудиторією. На сучасному етапі глядачі є повноправними учасниками фестивалю. Більше того, однією з актуальних функцій фестивалю є саме комунікативна функція. Вся сукупність ролей, форм та ступенів включення людини до фестивальної діяльності (бездіяльність також є формою участі) створює неповторний культурний простір кожного фестивалю. Варто враховувати, що для України характерним явищем є поєднання у єдиному спільному просторі фестивалю доволі різноманітної аудиторії.

Сьогодні фестивальний простір збирає не тільки цільову аудиторію, а й частину учасників не достатньо обізнаних або й просто випадкових, сторонніх людей, зовсім не обізнаних із тим або іншим музичним стилем, напрямом. Саме на такого глядача розраховані стенди, брошури й флаєри з інформацією про учасників фестивалю, освітньо-інформаційні відеоролики про конкретних виконавців та гурти, про історію даного заходу й музичні стилі.

Окремою промоакцією є продаж дисків із записами виступів учасників фестивалю (інколи безкоштовна роздача певної кількості дисків із записами попередніх фестивалів, окремих концертів тощо). Дедалі частіше режисери намагаються перетворити таку промоакцію на мінівиставу з сюжетом, інтригою й розв'язкою у вигляді нагородження, безкоштовної роздачі або продажу глядачам певної продукції, тематично пов'язаної з конкретним фестивалем.

Під час фестивалів після концертів часто відбуваються джейм-сейшен та проводяться майстер-класи провідними музикантами. Завданням режисерської групи є створення максимально інформативної обстановки (банери, постери, фотостенди тощо), яка водночас не заважала б їй не відволікала від основного завдання післяконцертного спілкування музикантів і глядачів. Завдання – перетворити всіх на рівноправних учасників одного музичного дійства.

Традиційно завершенням фестивалю є фінальний гала-концерт й нагородження лауреатів, переможців у різних номінаціях, вручення спеціальних премій, якщо у рамках фестивалю проводилися конкурси виконавців. У церемонію нагородження може бути введена роль ведучого-конферансьє, яка загалом не характерна для концертної програми музичних фестивалів. Проте, на нашу думку, в заключному епізоді музичного фестивалю конферанс може бути цілком доречним. Сьогодні процедуру нагородження лауреатів найчастіше доручають проводити парі (чоловік і жінка) відомих медійних осіб (телеведучі, популярні артисти та, навіть, журналісти, музикознавці), що володіють розмовним жанром, тримають увагу аудиторії, здатні до імпровізації. Їхнім завданням є – об'єднання сцени та залу, створення невимушеної атмосфери, відчуття взаємної довіри й долучення до мистецтва.

Закінчується фестиваль, як правило, гала-концертом. Він може мати формат заключного концерту переможців і лауреатів фестивалю або проводитися за участю групи або виконавця, який символізує формат і ідею фестивалю. Таких виконавців називають "спеціальний гість" фестивалю, щодо гуртів вживають термін "хед лайнер" фестивалю, тобто головна персона. Такі гала-концерти є найбільш популярними серед спеціалістів і глядачів. Інколи фестиваль закінчується гала концертом, де найбільш відомі музиканти, виконавці, співаки разом виконують свої або популярні пісні, мелодії, стандарти. Такі концерти є унікальними, тому що тільки на фестивалі ці гурти і виконавці можуть зустрітися і грати разом. Під час гала-концерту завданням режисера є створення відчуття свята як у глядачів, так і у виконавців. Як правило, використовується сюжетний хід, спеціальна тема, яка реалізується всіма візуальними засобами, про які згадувалося вище. Тема може стосуватися як окремої особи музиканта, так і певного музичного

напрямку, або, навіть, окремого музичного твору, який імпліцитно й експліцитно присутній протягом всього гала-концерту. Фестиваль, крім гала-концерту, дедалі частіше включає в себе таку складову, як заключний парад, феєрверк, лазерне шоу. Застосування піротехнічних засобів стає не просто прощальним феєрверком, а набуває сюжетності, вмотивованості основною ідеєю фестивалю. Інколи таке шоу під час заключної фази набуває статусу автономного видовищного дійства.

Отже, підсумовуючи розглянуті форми й засоби режисерської роботи у створенні музичних фестивалів, можна говорити, що основною сучасною тенденцією є використання різноманітних новітніх технологій. Проте мистецтво режисури масових видовищ, фестивалів і шоу-програм полягає не у механічному поєднанні "чого завгодно із чим завгодно", а у створенні органічного, тематично єдиного сплаву різних видів мистецтв. При цьому основний жанр – музичний – залишається домінуючим, а всі інші види мистецтва працюють на нього, допомагаючи реалізувати, втілити основну ідею музичного фестивалю.

Література

1. Абрамян Л.А. Первобытний праздник и мифология /Абрамян Л.А. – Ереван: Изд-во АН Армянской ССР, 1983. – 231 с.
2. Морской фестиваль в Котка [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.calend.ru/holidays/0/0/2729/>.
3. Музыкальная энциклопедия. – М.: Советская энциклопедия, Советский композитор. Под ред. Ю. В. Келдыша. 1973–1982 / [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://dic.academic.ru/dic.nsf/enc_music/7871.
4. Мухарський Д. Свято – моя професія /Мухарський Д., Конькова Г. – К.: Київ. правда, 2009. –264 с.
5. Немирович-Данченко В. И. Статьи. Речи. Беседы. Письма /Немирович-Данченко В. И. – М.: 1963. – Т.І. – 356 с.
6. Новий словник іншомовних слів / Л. І. Шевченко, О. І. Ніка, О. І. Хом'як, А. А. Дем'янюк; за ред. Л. І. Шевченко. – К.: АРІЙ, 2008. – 672 с.
7. Хренов Н. А. Зрелища в эпоху восстания масс / Хренов Н. А. – М.: Наука, 2006. – 646 с.

References

1. Abramyan L.A. Pervobytniy prazdnik i mifologiya /Abramyan L.A. – Erevan: Izd-vo AN Armyanskoy SSR, 1983. – 231 s.
2. Morskoy festival v Kotka [Elektronnyy resurs]. – Rezhim dostupa: <http://www.calend.ru/holidays/0/0/2729/>.
3. Muzyikalnaya entsiklopediya / Pod red. Yu. V. Keldysha. 1973–1982. – M.: Sovetskaya entsiklopediya, Sovetskiy kompozitor [Elektronnyy resurs]. – Rezhim dostupa: http://dic.academic.ru/dic.nsf/enc_music/7871.
4. Muharskiy D. Svyato – moyaya profesiya / Muharskiy D., Konkova G. – K.: Kyiv. pravda, 2009. –264 s.
5. Nemirovich-Danchenko V. I. Stati. Rechi. Besedy. Pisma / Nemirovich-Danchenko V. I. – M.: 1963. – T.I. – 356 s.
6. Noviy slovnyk inshomovnyh sliv / L. I. Shevchenko, O. I. Nika, O. I. Homyak, A. A. Demyanyuk; za red. L. I. Shevchenko. – K.: ARIY, 2008. – 672 s.
7. Hrenov N. A. Zrelischa v epohu vosstaniya mass / Hrenov N. A. – M.: Nauka, 2006. – 646 s.

Толубко В. А. Музыкальный фестиваль в современном социокультурном контексте: актуальные вопросы режиссуры

Проанализировано основные этапы функционирования музыкального фестиваля в современном социокультурном контексте. Большое внимание уделено основным этапам становления музыкального фестиваля как актуального культурного явления; рассмотрено специфику работы режиссера-постановщика; очерчено традиционные и инновационные методы, которые применяются в работе по созданию музыкального фестиваля; рассмотрено основные проблемы режиссуры музыкальных фестивалей на современном этапе.

Ключевые слова: зрелище, музыкальный фестиваль, режиссура массовых зрелищ.

Tolubko V. Music festival in contemporary socio-cultural context: issues directing

Festival as a complex, synthetic and rich phenomenon occupies a leading position in the socio-cultural space and become increasingly popular. This is a worldwide trend towards visualization and entertainment culture.

In Soviet literature there is no clear classification festivals. They are united by common factors: 1) the form of the spectacular, 2) vivid theatricality, 3) atraktsiynist action, 4) pedalizatsiya emotional impact on the audience.

The festival movement in the world today is experiencing a phase of growth, creating an international commercial system, is the leading form of entertainment and recreation. Among the variety of festivals music festivals are actually a separate group and have the longest history of.

In conducting festivals organizers adhere regularity: every year, every two years (biennial) or every 3-4 years. There are music festivals that are held in connection with particular events, commemorative dates. Music festivals are held usually in urban areas (or specific areas), renowned musical traditions or related to the life or activities of famous musicians. Also, each time the festival can take place in cities of different countries, as the festival of the International Society for Contemporary Music.

Officially, it is believed that the first music festival was held in 1709 in London. In 20- 30s of the twentieth century, a new stage of the festival movement in connection with the accession to it of popular music festivals.

In the USSR a few music festivals have been held in the 30-ies initially only in Leningrad. Since the late 50's festival is gradually gaining popularity in various Soviet republics.

A new stage in conducting music festivals in Ukraine started the festival "Red Rue" (1989). "Kyiv Music Fest" (1990) represented the first Ukrainian music as an independent phenomenon. At the festival in Kyiv movement began to play a significant role Lviv (since 1995 Contemporary Music Festival "Contrasts"), Odessa (festival of "Two Days and Two Nights of New Music"), Kharkiv ("Kharkiv Assembly") Kahovka (from 1992 was "Hit Non"), Poltava (from 2003 "Mazepa Fest") and others. In Ukraine, over the last twenty years festival movement has become increasingly popular type of spectacular outdoor culture.

Undergoes certain changes and direction mass shows, festivals and shows . Director of the festival at the same time combines the functions of the director's own functions manager, organizer of mass action and playwright. In Production – managerial group of the festival, he often takes place artdyrektora, its main objectives are: to develop the overall concept of the festival with the definition of ideas and themes (format) of the event; selection and invitation of some performers at the festival, working with artistic agencies, determine the total composition festival selection locations and theaters for the festival, the creation of the festival, spelling screenwriting, directing plan, development staging plan, develop scores: light, music, noise, writing and mounting a rehearsal plan, selection and creation of artistic staging group (Sound, Lighting and advertising, working with donors and sponsors, presenters of concerts, etc.), the creation and maintenance of WEB pages festival of advertising policy festival (poster, invitation) and others.

The aim of the festival affects the formation of an expanded concept of the event and identify meaningful social action vector. It could be: 1) review the audience with a history of or current trend of music, 2) promote a certain musical direction or a particular group, product, brand, and 3) the search for new forms and styles and so on.

Structural drama any festival includes traditional elements like the prologue, exposition, climax and epilogue.

The specificity of Ukrainian music festivals is the combination of the "old" methods of attracting the audience (poster, TV, radio) to modern (flash mob, social networks, interactive action). However, gradually comes to the fore work on FM- radio, social networks and the Internet.

Recently, the role of the presentation of the festival increases significantly and includes the following components: 1) Meeting with media (information about the festival, the participants, venue, timing, the preparation, updating or changing performers transmission media artists new albums, and 2) holding press conferences involving key participants of the festival, and 3) concert presentation of the festival in the presence of media and audience, where one of the performers or group present their short program to be part of the future of the festival, and 4) your periodic concert rooms festival participants in the programs of TV and radio 5) posting on TV and radio advertising, audio and video clips and more.

During the festival concerts directed task is a design stage, which would allow a visual picture for maximizing the perception of music performed. For this purpose, the following techniques. Demonstration screen movies and videos, photos (this visualization specially selected and executed by the director, editor and artist). Use of directors of festivals special stage light. Innovations for Ukrainian Festival is a combination of music genre with related art genres (theater, pantomime, choreography, painting, graphics).

Today, the responsibility of the director is also attached work with audience. A separate promotions are selling CDs with recordings of the participants of the festival. After the concerts often host Jamie- seyshenov and conducted master classes by leading musicians. Traditionally, the end of the festival is the final gala and award winners, the winners in various categories, awarding special prizes when the festival contests performers. At the award ceremony can be introduced leading role, entertainer, which is generally not typical concert program of music festivals. Ends festival, usually a gala concert. It can be in the format of the final concert of the winners and laureates of the festival or done by the band or artist that represents the format and the idea of the festival. Thus, the main modern trend is to use a variety of new technologies is to create organic, thematically unified mixture of different kinds of art. The basic genre – music – remains dominant, and all other forms of art work for him, helping to implement, implement the basic idea of a music festival.

Key words: show, music festival, directing mass spectacle.